

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย*

DIGITAL INEQUALITY IN THAI SOCIETY

พระมหาอำพล ธนปณฺโญ (ชัยสารี)¹, พระภคฺชญา ปณฺญาวโร (รูปดี)², พระมหานิธิชัย ธรรมปาโล (สุวรรณาชาติ)³, สามเณรปิยะวัฒน์ วงคำจันทร์⁴ และ ไตรวิทย์ เทษะนอก⁵

Phramaha Ampol Dhanapañño (Chaisaree)¹, PhraKrissada Phanyawaro (Rupdee)²,

Phramaha NithichaiThammapalo (Suwannachat)³, Novice Piyawat Wongkumchan⁴ and Traiwit Thesanak⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: ampol.cha@mcu.ac.th

Received 20 September 2023; Revised 2 October 2024; Accepted 3 October 2024

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ปัญหานี้ทำให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการพัฒนา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ การแก้ไขปัญหานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับทุกคน แนวทางการแก้ไขรวมถึง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเสริมสร้างทักษะดิจิทัล และการร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย โดยการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลจะช่วย กระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจและสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความเสมอภาค

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, ดิจิทัล, สังคมไทย

Citation:

* พระมหาอำพล ธนปณฺโญ (ชัยสารี), พระภคฺชญา ปณฺญาวโร (รูปดี), พระมหานิธิชัย ธรรมปาโล (สุวรรณาชาติ), สามเณรปิยะวัฒน์ วงคำจันทร์ และ ไตรวิทย์ เทษะนอก. (2567). ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย. วารสารสหศาสตร์ การพัฒนาสังคม, 2(5), 19-29.

Phramaha Ampol Dhanapañño (Chaisaree), PhraKrissada Phanyawaro (Rupdee), Phramaha Nithichai Thammapalo (Suwannachat), Novice Piyawat Wongkumchan and Traiwit Thesanak. (2024). Digital Inequality in Thai Society. Journal of Interdisciplinary Social Development, 2(5), 19-29.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2024.13>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Abstract

Digital inequality in Thailand is a significant issue that impacts education, economy, and society, particularly among low-income populations and those in remote areas. This problem creates gaps in access to information and opportunities for development, adversely affecting quality of life and economic growth. Therefore, addressing this issue is crucial for fostering a more equitable society where everyone has access to technology. Proposed solutions include developing infrastructure, enhancing digital skills, and fostering collaboration among all sectors. By addressing digital inequality, Thailand can stimulate economic growth and create a peaceful society characterized by equality and inclusivity.

Keywords: Inequality, Digital, Thai Society

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและบริการที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ในประเทศไทย ปัญหานี้เริ่มชัดเจนขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 เมื่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัลเริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ยังมีประชากรจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย

ในปี 2021 รายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistical Office) ระบุว่าประชาชนในเขตเมืองมีอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงกว่าในชนบทถึง 40% (National Statistical Office, 2021) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น การศึกษาและทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำนี้ทวีความรุนแรงขึ้น โดยผู้ที่ขาดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะจะมีความยากลำบากในการแข่งขันในตลาดงานที่ต้องการทักษะด้านดิจิทัล

ความสำคัญของปัญหานี้มีหลายด้าน อย่างแรก ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจ (World Economic Forum, 2020) นอกจากนี้ ยังมีผลต่อ

การศึกษาและการเข้าถึงบริการสุขภาพ ที่กลายเป็นสิ่งสำคัญในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ซึ่งทำให้ความต้องการการเรียนรู้ออนไลน์และการเข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น

ในที่สุด ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลจึงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การงาน และการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต

ความหมายและประเภทของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) หมายถึง ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เช่น อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ดิจิทัล รวมถึงทักษะในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ความเหลื่อมล้ำนี้เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น ระดับเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม การศึกษา อายุ และพื้นที่ภูมิศาสตร์ ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่ยังมีผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาในระยะยาว (OECD, 2018)

ประเภทของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

1. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง (Access Divide) หมายถึง ความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ความเหลื่อมล้ำประเภทนี้มักพบในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ชนบท หรือประเทศกำลังพัฒนา ที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่จำกัด ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรือบริการดิจิทัลอื่น ๆ ได้ (World Bank, 2019)

2. ความเหลื่อมล้ำในการใช้ประโยชน์ (Usage Divide) ไม่เพียงแต่การเข้าถึงเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ความเหลื่อมล้ำประเภทนี้มักเกิดจากปัจจัยด้านทักษะและการศึกษา ผู้ที่มีทักษะด้านดิจิทัลต่ำหรือขาดการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้เท่าเทียมกับผู้ที่มีทักษะสูงกว่า (van Dijk, 2005)

3. ความเหลื่อมล้ำในการสร้างประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ (Outcome Divide) ความเหลื่อมล้ำประเภทนี้เกิดจากผลลัพธ์ที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจได้ เช่น การเรียนออนไลน์ การทำงาน

ระยะไกล หรือการเข้าถึงบริการสุขภาพดิจิทัล ในขณะที่กลุ่มประชากรที่ขาดทักษะด้านดิจิทัล หรือไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ จะถูกทิ้งไว้ข้างหลังในกระบวนการพัฒนา (OECD, 2020)

กล่าวโดยสรุป ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล หมายถึง ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ความเหลื่อมล้ำนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น รายได้ ระดับการศึกษา และพื้นที่ที่อาศัย ทำให้บางกลุ่มมีโอกาสด้านการเข้าถึงข้อมูลและใช้เทคโนโลยี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งอาจขาดโอกาสดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความ แตกต่างในการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในสังคม

สถานการณ์ปัจจุบันของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย

สถานการณ์ปัจจุบันของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทยยังคงเป็นปัญหาที่ส่ง ผลต่อการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา แม้ว่าการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการขยายโครงข่ายและการสนับสนุนจาก ภาครัฐและเอกชน แต่ความเหลื่อมล้ำยังคงปรากฏชัดในกลุ่มประชากรที่อยู่ในชนบทหรือพื้นที่ ห่างไกล รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) พบว่าประเทศไทยมี ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในเขตเมืองที่ใช้เทคโนโลยีเป็นไป อย่างกว้างขวาง แต่ในเขตชนบทและพื้นที่ห่างไกล ความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ยังคงจำกัด เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอหรือมีค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าที่ประชากรจะ สามารถจ่ายได้ นอกจากนี้ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ไม่ทั่วถึงยังสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการประกอบอาชีพ ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ศักยภาพของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น

ในเชิงเศรษฐกิจ กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ มีโอกาสน้อยในการใช้ประโยชน์จากการทำธุรกรรมทางออนไลน์ การค้าอิเล็กทรอนิกส์ หรือ การทำงานทางไกล นอกจากนี้ ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังปรากฏในด้าน การศึกษา โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งทำให้โรงเรียนหลายแห่งต้องหัน ไปใช้การเรียนการสอนออนไลน์ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลหรือการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

ที่มีประสิทธิภาพกลับต้องพลาดโอกาสทางการศึกษา และเกิดช่องว่างทางการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เข้าถึงเทคโนโลยีกับกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม

ดังนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังเพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ

สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) เกิดจากปัจจัยหลายประการที่ส่งผลให้ประชากรบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน ปัจจัยเหล่านี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. **การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล** หนึ่งในสาเหตุหลักของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลคือความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่พื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตไม่ทั่วถึง หรือมีคุณภาพต่ำ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เหล่านี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการทำธุรกรรมออนไลน์ การเรียนการสอนทางไกล หรือการทำงานทางไกลได้อย่างเต็มที่ (National Statistical Office, 2020)

2. **ค่าใช้จ่ายและรายได้** ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอีกสาเหตุสำคัญของความเหลื่อมล้ำ ประชากรในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มเปราะบางทางสังคม เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ มักประสบปัญหาในการซื้ออุปกรณ์ดิจิทัลหรือชำระค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่มีค่าใช้จ่ายสูง การขาดทรัพยากรทางการเงินทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีและบริการต่าง ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง (UNDP, 2021)

3. **ความรู้และทักษะทางดิจิทัล** นอกจากการเข้าถึงเทคโนโลยีแล้ว การขาดความรู้และทักษะทางดิจิทัลก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนกลุ่มที่มีการศึกษาไม่สูง หรือขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีไม่สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำงาน การศึกษา หรือการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสที่เทคโนโลยีสามารถนำเสนอได้ (OECD, 2019) ในประเทศไทย การขาดทักษะดิจิทัลในกลุ่มคนทำงานที่มีอายุมาก

ยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับคนรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากกว่า

4. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม วัฒนธรรมและทัศนคติของบางกลุ่มในสังคมมีผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประชาชนบางส่วน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ อาจไม่สนใจหรือไม่เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี ทำให้พวกเขาเลือกที่จะไม่พัฒนาทักษะทางดิจิทัล นอกจากนี้ บทบาททางสังคม เช่น เพศ ก็มีผลต่อความสามารถในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยี ผู้หญิงในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย อาจเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาหรือการทำงานทางดิจิทัลมากกว่าผู้ชาย (GSMA, 2020)

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลจึงเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม

ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการเข้าถึงบริการทางสังคม โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากร

1. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลทำให้ประชากรกลุ่มที่ขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือมีความรู้ทางดิจิทัลน้อยไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ เช่น การทำงานทางไกล (Remote Work) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการค้าขายออนไลน์ หรือการเข้าถึงบริการทางการเงิน (OECD, 2019) ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

2. ผลกระทบต่อการศึกษา

การศึกษาในยุคปัจจุบันมีการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลส่งผลให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่ขาดแคลนอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ที่อยู่ในเมืองหรือมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (UNDP, 2021) ส่งผลให้ความแตกต่างทางการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการทางสังคม

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการทางสังคม เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุข บริการของรัฐ และข้อมูลที่เป็นในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของ COVID-19 ที่การเข้าถึงบริการทางออนไลน์มีความสำคัญสูงขึ้น (GSMA, 2020) กลุ่มประชากรที่ขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจึงมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงบริการเหล่านี้ลดลง

4. ผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมในสังคม

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังเป็นปัจจัยที่เร่งให้เกิดความไม่เท่าเทียมในสังคมเพิ่มขึ้น เนื่องจากกลุ่มคนที่เข้าถึงเทคโนโลยีสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเอง ขณะที่กลุ่มที่ขาดโอกาสนี้กลับถูกจำกัดให้เข้าถึงเพียงข้อมูลและบริการพื้นฐาน (National Statistical Office, 2020)

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลายมิติในสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการเข้าถึงบริการทางสังคม ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน ความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง การที่บางกลุ่มของประชากรขาดโอกาสนี้ทำให้พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ เช่น การทำงานระยะไกลหรือการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มออนไลน์ในการทำธุรกิจ ส่งผลให้ความแตกต่างทางรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจจะห่างกลุ่มผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยีและกลุ่มที่ไม่ได้เข้าถึงยิ่งขยายตัวมากขึ้น

นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังส่งผลต่อการศึกษอย่างชัดเจน เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่ขาดแคลนอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัลไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพหรือเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการศึกษา ทำให้ความแตกต่างทางการศึกษาระหว่างผู้ที่อยู่ในเขตเมืองและชนบทเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการเข้าถึงบริการทางสังคมก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ที่ทำให้บริการของรัฐและสาธารณสุขหลายอย่างต้องดำเนินการผ่านช่องทางดิจิทัล กลุ่มคนที่ขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ถูกจำกัดให้เข้าถึงบริการเหล่านี้อย่างไม่เต็มที่ ซึ่งยิ่งตอกย้ำปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม

ผลกระทบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ทั้งสองปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ความไม่เท่าเทียม

ในการเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประชากรบางกลุ่มถูกทิ้งห่างจากโอกาสและการพัฒนาทางสังคม

แนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทยจำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติ ทั้งด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางสำคัญที่มีการนำเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาปัญหานี้มีดังนี้

1. การขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและเครือข่ายดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและชนบท เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ นโยบายขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปยังชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศของรัฐบาลไทยเป็นตัวอย่างของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (World Bank, 2021)

2. การส่งเสริมทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) การศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและคนในชนบท เป็นวิธีที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยี รัฐบาลและภาคเอกชนควรสนับสนุนโครงการฝึกอบรมและการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการทำงาน การศึกษา และการเข้าถึงบริการสาธารณะ (United Nations, 2020)

3. การสนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเกิดจากความสามารถที่ไม่เท่ากันในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน ดังนั้นรัฐบาลควรสนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีราคาเหมาะสมให้กับกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย และส่งเสริมการรีไซเคิลอุปกรณ์ดิจิทัลเก่าให้กลายเป็นทรัพยากรที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี (OECD, 2019)

4. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ และการให้

ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ความร่วมมือเหล่านี้จะช่วยให้สามารถกระจายทรัพยากรและโอกาสให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง (ITU, 2021)

5. การออกนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางดิจิทัล การออกนโยบายที่เน้นการส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยเฉพาะนโยบายที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย จะช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัลในระยะยาว นอกจากนี้ยังควรมีการติดตามและประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในกระบวนการดำเนินงาน (United Nations, 2021)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทยเป็นปัญหาที่สำคัญและส่งผลกระทบในหลายมิติ แนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำนี้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลายปัจจัยด้วยกัน การขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม รัฐบาลควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงประชาชนทุกภาคส่วนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะดิจิทัล หรือ digital literacy เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การศึกษาและฝึกอบรมในด้านเทคโนโลยีจะช่วยให้ประชาชนสามารถนำทักษะไปปรับใช้ในการทำงาน การศึกษา และการเข้าถึงบริการต่างๆ ซึ่งสามารถเพิ่มโอกาสในการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวมได้

อีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญคือการสนับสนุนการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล โดยการจัดหาอุปกรณ์ในราคาถูกมาให้กับกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย และการส่งเสริมให้มีการนำอุปกรณ์ดิจิทัลที่ไม่ใช้แล้วกลับมารีไซเคิลเพื่อใช้ใหม่ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ที่มีทรัพยากรน้อยมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมทรัพยากร และการให้ความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหา

การออกนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางดิจิทัล เช่น การสนับสนุนทางการเงินและการติดตามประเมินผลนโยบาย จะช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัลในระยะยาว การแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เพื่อสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียม

สรุป

ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดจากความแตกต่างในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและบริการที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำนี้เริ่มชัดเจนตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 และมีอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบทอย่างมาก นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำยังถูกกระทบจากการศึกษาและทักษะการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่ขาดโอกาสในการเรียนรู้มีความยากลำบากในการแข่งขันในตลาดงานที่ต้องการทักษะด้านดิจิทัล

ความสำคัญของปัญหานี้ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา และการเข้าถึงบริการสุขภาพ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ที่ความต้องการการเรียนรู้ออนไลน์และข้อมูลสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลจึงเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การงาน และบริการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ในส่วนของสาเหตุ ความเหลื่อมล้ำนี้เกิดจากหลายปัจจัย เช่น การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ค่าใช้จ่ายและรายได้ที่สูงเกินไป ความรู้และทักษะทางดิจิทัลที่ต่ำ และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยหรือผู้สูงอายุ

ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลส่งผลต่อเศรษฐกิจ การศึกษา และการเข้าถึงบริการทางสังคม ทำให้กลุ่มประชากรที่ขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีมีโอกาสด้านเศรษฐกิจน้อยลง และทำให้ความแตกต่างทางการศึกษาขยายตัว ในขณะที่การเข้าถึงบริการสาธารณะและสุขภาพก็ถูกจำกัด

แนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลต้องรวมถึงการขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การส่งเสริมทักษะดิจิทัล การสนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีราคาย่อมเยา และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการออกนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- GSMA. (2020). The Mobile Gender Gap Report 2020. GSMA. Retrieved from <https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp-content/uploads/2020/05/GSMA-The-Mobile-Gender-Gap-Report-2020.pdf>
- International Telecommunication Union (ITU). (2021). Digital inclusion: Best practices and policy considerations. ITU Publications.
- National Statistical Office. (2020). The 2020 Household ICT Survey Report. Ministry of Digital Economy and Society. Retrieved from <http://www.nso.go.th>
- National Statistical Office. (2021). Report on Internet Usage in Thailand.
- OECD. (2019). Bridging the digital divide: Include, upskill, innovate. OECD Digital Economy Papers.
- UNDP. (2021). Digital Transformation: Accelerating Development in Asia and the Pacific. United Nations Development Programme. Retrieved from <https://www.asia-pacific.undp.org>
- United Nations. (2020). Digital technology and inclusion: Addressing the digital divide in the 21st century. United Nations Report.
- World Bank. (2021). Thailand digital economy: Building inclusive and resilient digital infrastructure. World Bank Group Report.
- World Economic Forum. (2020). The Global Competitiveness Report.